Altenburg & Wymenga
ECOLOGISCH ONDERZOEK

Aanvullend onderzoek naar vleermuis, Huismus, Waterspitsmuis en Alpenwatersalamander bij de Wetterwille in Drachten

A&W-notitie: 23-183 #4

opdrachtgever	Stichting Accolade
projectcode	23-183 #4
Auteur(s)	[redacted]
status	Definitief
datum	19 december 2023
autorisatie	[redacted]
kwaliteitscontrole	[redacted]
uitvoerder	Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv Suderwei 2, 9269 TZ Feanwâlden Matrix II k1.08/1.09, 1098 XH Amsterdam Tel. 0511 474764, info@altwym.nl, www.altwym.nl

Inhoud

1	Inleiding	1
2	Methode aanvullend onderzoek	3
3	Resultaten	7
4	Effectbeoordeling	8
5	Conclusies	10
6	Literatuur	12

Referentie

Ward, S.F., 2023. Aanvullend onderzoek naar vleermuis, Huismus, Waterspitsmuis en Alpenwatersalamander bij de Wetterwille in Drachten. A&W notitie 23-183 #4. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Amsterdam.

© Overname van gegevens uit deze notitie is toegestaan met bronvermelding.

1 Inleiding

Stichting Accolade is voornemens om op een groen perceel in Drachten sociale woningbouw te realiseren. De locatie ligt aan de Wetterwille te Drachten. Het betreft een weiland dat begraasd wordt door paarden. Rondom het weiland bevinden zich diverse bomen en bosschages, bestaande uit onder andere Meidoorn, Braam en Beuk. Het weiland wordt ook begrensd door een voedselrijke watergang (zie foto's 1 t/m 3).

Ter voorbereiding op deze werkzaamheden is in 2021 een ecologische beoordeling uitgevoerd om de plannen te toetsen aan de vigerende natuurwetgeving (Teunissen & Theunisz, 2021). De conclusie van dit onderzoek was dat de aanwezigheid van verblijfplaatsen (in bomen), foerageergebied en vliegroutes van vleermuizen niet kon worden uitgesloten. Daarnaast biedt het plangebied mogelijkheden voor Alpenwatersalamander en Waterspitsmuis. Tot slot kan het plangebied onderdeel uitmaken van het leefgebied van de Huismus. Er is onderzoek gedaan om te bepalen of het plangebied essentieel is voor deze soort. Stichting Accolade heeft aan Altenburg & Wymenga Ecologisch Onderzoek B.V. gevraagd om aanvullend onderzoek naar al deze soorten uit te voeren.

In deze notitie presenteren wij de resultaten van de aanvullende onderzoeken naar vleermuizen, Huismus, Alpenwatersalamander en Waterspitsmuis, uitgevoerd in 2023. De resultaten van deze onderzoeken worden in het licht van de plannen beoordeeld volgens de ecologische wet- en regelgeving.

In hoofdstuk 2 van dit rapport is de methodiek van de uitgevoerde onderzoeken opgenomen. Hoofdstuk 3 bevat de resultaten van de onderzoeken en in hoofdstuk 4 is de effectbeoordeling van de beoogde werkzaamheden op de aanwezige natuurwaarden gegeven. In hoofdstuk 5 zijn de conclusies van hoofdstuk 4 samengevat.

Altenburg & Wymenga presenteert in dit rapport de resultaten van een onafhankelijk ecologisch onderzoek. Het ecologisch onderzoek spreekt zich niet uit over de wenselijkheid van het onderhavige plan of een bepaalde ontwikkeling. Landschappelijke, archeologische of cultuurhistorische waarden komen niet aan de orde. Aan deze rapportage kunnen geen rechten worden ontleend.

Wijziging wetgeving natuur
Per 1 januari 2024 treedt de Omgevingswet in werking. Deze nieuwe wet vervangt de verschillende wetten op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling, waaronder de Wet natuurbescherming.

In deze rapportage is uitgegaan van het beoordelingskader volgens de vigerende wet- en regelgeving, dus nog niet volgens de nieuwe Omgevingswet. Op basis van de huidige informatie ten aanzien van die nieuwe wet, is het waarschijnlijk dat de conclusies van deze aanvullende onderzoeken geen aanpassingen behoeven nadat de Omgevingswet in werking is getreden. Wij adviseren de opdrachtgever echter om indien nodig hierover contact met ons bureau op te nemen. Dat kan bijvoorbeeld nodig zijn wanneer de beoogde werkzaamheden na 1 januari 2024 van start gaan.

Foto's 1 t/m 3: Impressie van het onderzoeksgebied (A&W, 2023)

2 Methode aanvullend onderzoek

Vleermuizen
Om te bepalen op welke wijze vleermuizen gebruik maken van het plangebied en de omgeving, is nachtelijk vleermuisonderzoek uitgevoerd. Vleermuisonderzoek dient plaats te vinden volgens het Vleermuisprotocol 2021 (ministerie van EZ, Netwerk Groene Bureaus). Daarin is vastgelegd hoe vleermuisonderzoek naar foerageergebied, verblijfplaatsen en vliegroutes dient plaats te vinden om tot uitspraken te kunnen komen die standhouden in juridische procedures. Bij vleermuisonderzoek moet rekening worden gehouden met een aantal veldbezoeken die gespreid in het jaar moeten plaatsvinden.

In de omgeving van Drachten komen verschillende vleermuissoorten voor, zoals Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Laatvlieger, Rosse vleermuis en Meervleermuis (NDFF). Een deel van de bovengenoemde soorten maakt mogelijk gebruik van het plangebied.

Uitgaande van de te verwachten soorten en type verblijfplaatsen, zijn hier volgens het protocol twee veldbezoeken voor onderzoek naar zomerverblijfplaatsen en foerageergebied en twee veldbezoeken voor onderzoek naar balts- en paarverblijfplaatsen tijdens het najaar uitgevoerd. Tijdens deze rondes is het onderzoek naar vliegroutes ook uitgevoerd. Kraamverblijfplaatsen en winterverblijfplaatsen worden vanwege de leeftijd en omvang van de bomen niet verwacht binnen het plangebied.

Het plangebied is tijdens de veldbezoeken ’s avonds en ‘s ochtends onderzocht met behulp van batdetectoren van het type Pettersson D240x (heterodyne/time expansion). In Tabel 1 staan de data en de weersomstandigheden tijdens de veldbezoeken. Alle veldbezoeken zijn uitgevoerd onder optimale weersomstandigheden.

De werkzaamheden bestaan uit de bouw van nieuwe woningen op een groenstrook. Dit perceel is momenteel in gebruik als weiland voor paarden. Het weiland wordt omringd door bomen en een smalle waterloop. De bestaande bomen worden mogelijk gedeeltelijk gekapt en de bosschages worden verwijderd.

Tabel 1. Overzicht van de onderzoeksinspanning en de weersomstandigheden tijdens het vleermuisonderzoek.

Datum	Tijdstip	Weersomstandigheden
13 juni 2023	21:52 – 00:02	Temp ± 18 ºC, droog, windkracht 3 NO, onbewolkt
18 juli 2023	03:05 – 05:11	Temp ± 13 ºC, droog, windkracht 2 ZW, onbewolkt
21 augustus 2023	20:50– 23:54	Temp ± 15 ºC, droog, windkracht 1 NW, 1/8 bewolkt
13 september 2023	19:55 – 23:00	Temp ± 15 ºC, droog, windkracht 2 N, 1/8 bewolkt

Huismus
Zowel de nestplaatsen als de functionele leefomgeving van de Huismus zijn jaarrond beschermd. Vogelsoorten met jaarrond beschermde nestplaatsen zijn vaak afhankelijk van bebouwing. Binnen het plangebied is er geen bebouwing aanwezig en is de aanwezigheid van nesten van Huismus uit te sluiten. Echter, in de directe omgeving van het plangebied bevinden zich

woningen die wel geschikt zijn voor nesten van Huismus. Om deze reden kan het plangebied of delen ervan dienstdoen als functionele leefomgeving voor deze soort. Dit houdt in dat er voedsel te vinden is met geschikte beschutting in de vorm van begroeiing. Daarnaast zijn er plekken aanwezig waar de Huismus een zandbad kan nemen en waar water is om te drinken. Omdat er door uitvoering van de plannen het terrein of een groot deel ervan bouwrijp gemaakt zal worden, en een eventuele functionele leefomgeving verloren gaat, is het noodzakelijk om het plangebied te onderzoeken op de aanwezigheid van en mogelijkheden voor deze soort.

Volgens het Soorteninventarisatieprotocol in het kader van de Wnb (Netwerk Groene Bureaus) dient huismussenonderzoek te worden uitgevoerd tijdens twee gerichte veldbezoeken in de periode 1 april tot en met 15 mei. Tussen de bezoeken dient een periode van minimaal 10 dagen te zitten. Geschikte momenten zijn met name geluidsluwe momenten (zoals tijdens zonsopgang) en zijn afhankelijk van weersomstandigheden (BIJ12, 2022). Omdat het tweede veldbezoek niet binnen de optimale onderzoeksperiode valt, dient er volgens het Kennisdocument nog een derde ronde te worden uitgevoerd. In onderstaande tabel zijn de bezoekdata weergegeven van het onderzoek in het plangebied.

Tabel 2. Overzicht van de onderzoeksinspanning en de weersomstandigheden tijdens het onderzoek naar huismussen.

Datum	**Periode**	**Weersomstandigheden**
18 april 2023	Middag, ronde 1	Temp ± 12 °C, droog, windkracht 4 ONO, 1/8 bewolkt.
25 mei 2023	Middag, ronde 2	Temp ± 14 °C, droog, windkracht 3 NNOO, 8/8 bewolkt.
8 juni 2023	Middag, ronde 3	Temp ± 20 °C, droog, windkracht 3 N, 0/8 bewolkt.

Waterspitsmuis

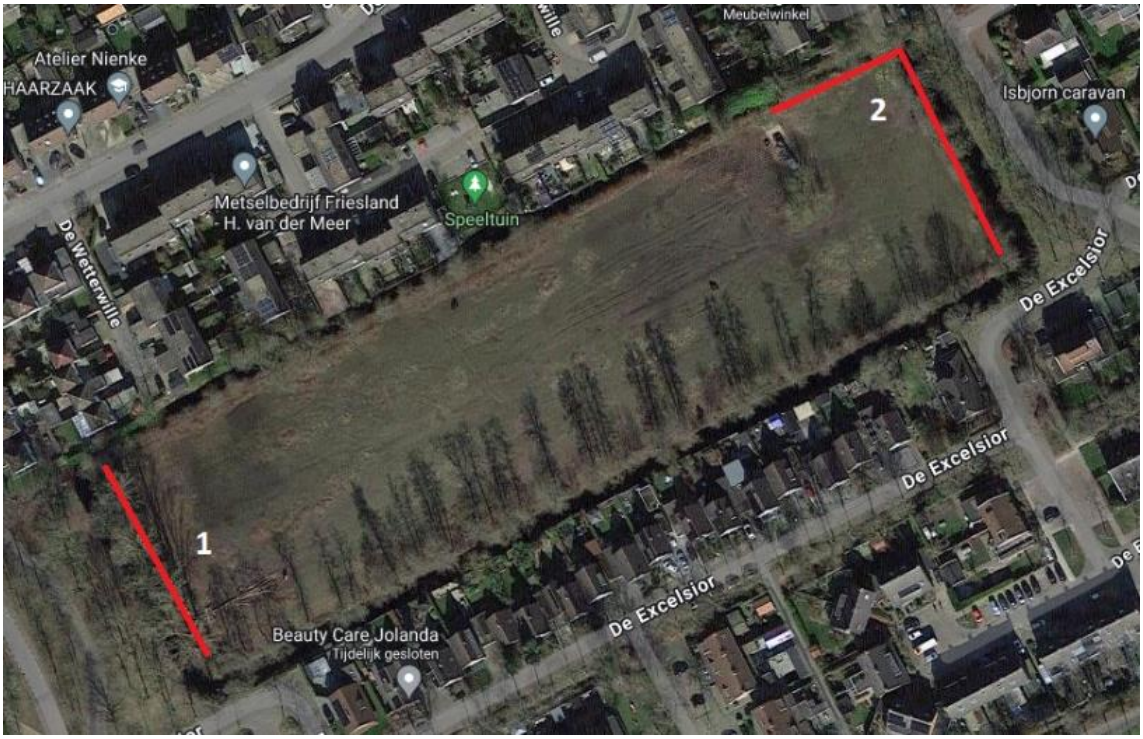
Bij aanvullend onderzoek naar Waterspitsmuis wordt gebruik gemaakt van de onderzoeksmethode van Bergers & La Haye (2000). Dit is de in Nederland als ‘standaard’ beschouwde methode. Op geschikte locaties van watergangen (oevers, natte rietlanden, sloten, ruigten) worden vallen (life-traps) uitgezet. De life-traps worden paarsgewijs geplaatst in raaien van ongeveer 100 meter lang. Er is één raai met 20 inloopvallen geplaatst langs de noordoostelijke hoek van het plangebied (zie figuur 1, raai 2). Deze raai wordt van de watergang gescheiden door bomen en braamstruweel. De tweede raai omvatte 14 inloopvallen langs de zuidwestelijke rand van het plangebied (zie figuur 1, raai 1). Deze raai is vrijwel direct langs de watergang geplaatst, het braamstruweel is hier namelijk lager en minder dicht dan in de omgeving van raai 1. Het lagere aantal inloopvallen is te wijten aan het feit dat het weiland destijds door paarden belopen werd. Meer inloopvallen zouden binnen bereik van de paarden komen en het risico lopen om vertrapt te worden. In totaal zijn er 34 inloopvallen geplaatst.

Het muizenonderzoek vond plaats in het najaar (periode half augustus tot eind november), omdat dan de trefkans het hoogste is door de aanwas van de juveniele muizen.

De vallen zijn op 27 oktober 2023 geplaatst en drie dagen opengezet (het zogenaamde pre-baiten, bedoeld om de vangkans te vergroten). Op 30 oktober 2023 zijn de inloopvallen op scherp gezet en vervolgens gedurende een periode van drie dagen elke 8 uur gecontroleerd op de aanwezigheid van muizen. In totaal ging het om 5 controlemomenten. Op 1 november 2023, tijdens het laatste controlemoment, zijn de vallen weer opgehaald.

Tabel 3. Overzicht van de onderzoeksinspanning tijdens het onderzoek naar Waterspitsmuis

Datum	Werkzaamheden	Tijdstip
27-10-23	Plaatsen vallen voor pre-baiten	14:00 uur
30-10-23	Scherpstellen vallen	16:00 uur
30-10-23	Controle ronde 1	00:00 uur
31-10-23	Controle ronde 2	08:00 uur
31-10-23	Controle ronde 3	16:00 uur
31-10-23	Controle ronde 4	00:00 uur
01-11-23	Controle ronde 5 & opruimen vallen	08:00 uur

Figuur 1 locaties muizenraaien t.b.v. aanvullend onderzoek Waterspitsmuis (Google Maps, 2023)

Alpenwatersalamander

Om te bepalen of de Alpenwatersalamander voorkomt in de sloten rondom het plangebied is in de zomerperiode met een schepnet geïnventariseerd of er exemplaren aanwezig waren binnen het plangebied.

Er werd ongeveer elke vijf meter geschept naar salamanders. Hierbij is gebruik gemaakt van een RAVON schepnet, dat geschikt is voor het vangen van amfibieën.

Gevangen salamanders werden gedetermineerd en er werd aangegeven of het juveniele of adulte salamanders betrof. In tabel 3 is een overzicht gegeven van de onderzoeksinspanning en weeromstandigheden.

Tabel 4. Overzicht van de onderzoeksinspanning en de weersomstandigheden tijdens het onderzoek naar Alpenwatersalamander

Datum	**Periode**	**Weersomstandigheden**
16 mei 2023	Ochtend	Temp ± 10 ^{o}C, droog, windkracht 2 NW, 4/8 bewolkt.
21 juni 2023	Middag	Temp ± 24 ^{o}C, droog, windkracht 3 W, 3/8 bewolkt

3 Resultaten

Vleermuizen
Tijdens het vleermuisonderzoek werden vooral gewone dwergvleermuizen en laatvliegers langs de randen van het plangebied waargenomen. Daarnaast werden enkele overvliegende Rosse vleermuizen vastgesteld en één Ruige dwergvleermuis (baltsend).

Tijdens het najaarsonderzoek zijn enkele baltsende gewone dwergvleermuizen en één baltsende Ruige dwergvleermuis waargenomen. Deze vlogen langs de rand van het plangebied. De precieze locatie van de balts-/paarverblijfplaats kon niet worden bepaald maar bevindt zich in de omliggende woningen. Er zijn binnen het gehele plangebied geen zomerverblijfplaatsen of balts-/paarverblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen.

Zoals ook in de quickscan is benoemd (Theunissen & Theunisz, 2021) vormen de bomenrijen langs de lange zijdes van het plangebied een onderdeel van vliegroutes van de Gewone dwergvleermuis. Op één avond zijn er 11 gewone dwergvleermuizen waargenomen die gebruik maakten van de bomenrij langs de zuidelijke lange zijde als vliegroute.

Het plangebied dient tot slot ook als foerageergebied voor zowel Gewone dwergvleermuis als Laatvlieger. Tijdens de onderzoeksrondes zijn er maximaal vier foeragerende gewone dwergvleermuizen en drie foeragerende laatvliegers waargenomen.

Huismus
Tijdens geen van de onderzoeksrondes zijn er binnen het plangebied huismussen aangetroffen. Wel zijn er diverse andere kleine zangvogels waargenomen, waaronder Braamsluiper, Koolmees, Pimpelmees, Boomklever en Merel. Ook zijn grotere algemene broedvogelsoorten waargenomen, zoals de Ekster, Vlaamse gaai, Houtduif, Zwarte kraai en Wilde eend.

Tijdens alle drie de rondes zijn er huismussen in de directe omgeving van het plangebied waargenomen. Er werd door deze vogels slechts gebruik gemaakt van tuinen en gemeentegroen als foerageergebied. Het is zeer waarschijnlijk dat deze huismussen ook in de omliggende woningen hun nestplaats hebben.

De randen van het plangebied met bomen en bosschages zijn zeer geschikt voor algemene bos- en struweelsoorten zoals in bovenstaande waarnemingen is beschreven.

Waterspitsmuis
Bij raai 1 zijn er gedurende het hele onderzoek acht muizen gevangen. Deze vangst bestond uit zes bosmuizen, één Huisspitsmuis en één Bosspitsmuis. Bij raai 2 zijn er gedurende de onderzoeksperiode slechts drie muizen gevangen. Dit waren alle drie bosmuizen. Tijdens de vangrondes zijn er geen waterspitsmuizen aangetroffen.

Alpenwatersalamander
De onderzoeksrondes bestonden uit het scheppen naar salamanders ongeveer elke vijf meter. Bij bijna geen enkele schepronde zijn salamanders aangetroffen. Slechts op één moment, op 16 mei, is een Kleine watersalamander aangetroffen in de watergang. Tijdens de scheprondes zijn er geen waarnemingen gedaan van Alpenwatersalamander.

4 Effectbeoordeling

Vleermuizen
Er zijn in het gehele plangebied geen zomerverblijfplaatsen of balts-/paarverblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen. Het plangebied wordt wel gebruikt als foerageergebied maar het gaat hier niet om een essentieel foerageergebied. Dit heeft te maken met de ruimschootse aanwezigheid van alternatief foerageergebied in de nabije omgeving (zie figuur 2), en het relatief lage aantal vleermuizen dat tegelijk foeragerend is waargenomen. Om deze redenen treedt er geen conflict op met de Wet natuurbescherming (Wnb) ten aanzien van verblijfplaatsen van vleermuizen.

Figuur 2. Locatie van het plangebied (rood omlijnd) en alternatief foerageergebied in de directe omgeving (groen omlijnd)

De bomenrijen langs de zuidelijke lange zijde van het plangebied vormen een onderdeel van vliegroutes van de Gewone dwergvleermuis. Door bomenkap en lichtuitstraling kan de functionaliteit van deze vliegroute worden aangetast. Indien de bomen langs de lange zijdes van het plangebied behouden worden, en er geen lichtuitstraling plaatsvindt door openbare verlichting blijft de vliegroute intact. Hierdoor kan overtreding van de verbodsbepalingen van de Wnb worden voorkomen.

Huismus
Tijdens het huismusonderzoek zijn enkele huismussen in de directe omgeving van het plangebied aangetroffen. Deze maken geen gebruik van het plangebied, maar foerageren in de tuinen en het gemeentelijk groen dat in de omgeving aanwezig is.

Er zijn geen aanwijzingen dat het plangebied deel uitmaakt van de functionele leefomgeving van huismussen die hun nestplaats in de omliggende bebouwing hebben. Dat wil zeggen dat er door het bouwrijp maken van de groenstrook Wetterwille geen aantasting plaatsvindt van de functionele leefomgeving van de Huismus.

Er is tijdens het onderzoek wel gebleken dat de bosschages en bomen langs de randen van de Wetterwille gebruikt worden door diverse algemene broedvogelsoorten. De kap van bomen en het rooien van bosschages kunnen leiden tot overtreding van de verbodsbepalingen van de Wnb.

Indien de bouw van woningen in de broedperiode plaatsvindt, dienen verstorende effecten van machines en constructies op voldoende afstand van de omliggende bebouwing te blijven. Met name zwaar verstorende werkzaamheden zoals heien of trillen kunnen negatieve effecten hebben op broedvogels.

Zwaar verstorende werkzaamheden en de kap van bomen en het rooien van bosschages, ofwel de aanlegfase van de beoogde werkzaamheden, dienen buiten het broedseizoen (half maart – half juli) en buiten het winterseizoen (november – half februari) plaats te vinden. Op deze manier treedt er geen conflict op met de Wnb ten aanzien van jaarrond beschermde nestplaatsen van Huismus en algemene broedvogelsoorten.

Waterspitsmuis
Er zijn tijdens het muizenonderzoek geen waterspitsmuizen aangetroffen. De Waterspitsmuis komt niet voor binnen het plangebied. De beoogde werkzaamheden zullen geen conflict veroorzaken met de Wnb ten aanzien van de, volgens artikel 3.10 Wnb beschermde, Waterspitsmuis.

Wel zijn er andere muizensoorten aangetroffen. Voor deze en andere vrijgestelde grondgebonden zoogdieren geldt de zorgplicht. De invulling van de zorgplicht wordt verder toegelicht in hoofdstuk 5.

Alpenwatersalamander
Er zijn tijdens de scheprondes voor het onderzoek naar Alpenwatersalamander geen individuen van deze soort aangetroffen. De Alpenwatersalamander komt niet voor in de watergang langs het plangebied. De beoogde werkzaamheden zullen geen conflict veroorzaken met de Wet natuurbescherming ten aanzien van de, volgens artikel 3.10 Wnb beschermde, Alpenwatersalamander.

Wel zijn er andere amfibieënsoorten aangetroffen. Voor deze en andere vrijgestelde amfibieënsoorten geldt de zorgplicht. Zie hoofdstuk 5 voor een verdere toelichting op de zorgplicht in deze situatie.

5 Conclusies

Vleermuizen
Er zijn in het gehele plangebied geen zomerverblijfplaatsen of balts-/paarverblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen. Het plangebied wordt wel gebruikt als foerageergebied maar het gaat hier niet om een essentieel foerageergebied. Er treedt daarom geen conflict op met de Wet natuurbescherming ten aanzien van verblijfplaatsen van vleermuizen.

De bomenrijen langs de lange zijdes van het plangebied vormen een onderdeel van vliegroutes van de Gewone dwergvleermuis. Deze vliegroute kan behouden worden door de bomen langs de lange zijdes van het plangebied te behouden. Ook dient lichtuitstraling door openbare verlichting op deze bomenrij te worden voorkomen. Op deze manier kan overtreding van de verbodsbepalingen van de Wnb worden voorkomen.

Huismussen
Er zijn geen aanwijzingen dat het plangebied deel uitmaakt van de functionele leefomgeving van huismussen die hun nestplaats in de omliggende bebouwing hebben. Dat wil zeggen dat er door het bouwrijp maken van de groenstrook Wetterwille geen aantasting plaatsvindt van de functionele leefomgeving van de Huismus.

Echter, de werkzaamheden kunnen wel verstorende effecten hebben op jaarrond beschermde nesten van Huismus in de nabije omgeving. De kap van bomen en het rooien van bosschages kunnen leiden tot een conflict met de Wet natuurbescherming ten aanzien van algemene broedvogelsoorten.

Zwaar verstorende werkzaamheden en de kap van bomen en het rooien van bosschages, ofwel de aanlegfase van de beoogde werkzaamheden, dienen buiten het broedseizoen (maart – augustus) plaats te vinden. Op deze manier treedt er geen conflict op met de Wet natuurbescherming ten aanzien van jaarrond beschermde nestplaatsen van Huismus en algemene broedvogelsoorten.

Waterspitsmuis
De Waterspitsmuis komt niet voor binnen het plangebied. De beoogde werkzaamheden zullen geen conflict veroorzaken met de Wet natuurbescherming ten aanzien van de, volgens artikel 3.10 Wnb beschermde, Waterspitsmuis.

Alpenwatersalamander
De Alpenwatersalamander komt niet voor in de watergang langs het plangebied. De beoogde werkzaamheden zullen geen conflict veroorzaken met de Wet natuurbescherming ten aanzien van de, volgens artikel 3.10 Wnb beschermde, Alpenwatersalamander.

Conclusies quickscan
Bij de uitvoering van de plannen dienen de conclusies uit de quickscan (Teunissen & Theunisz, 2021) in acht te worden genomen. In dit geval betekent dat, dat het vestigen van Rugstreeppad voorkomen dient te worden door het voorkomen van het ontstaan van zandhopen en waterplassen in de realisatiefase. Het verstoren van broedende vogels en hun nesten dient te worden voorkomen. Ook dient ten aanzien van vrijgestelde soorten amfibieën en zoogdieren de

zorgplicht in acht te worden genomen, dit kan door het werken in één richting met behoudt van een veilige vluchtroute, en het werken buiten het winterseizoen (november – half februari).

6 Literatuur

BIJ12, 2022. Huismus *Passer domesticus*. Versie 2.0. Juni 2022, Utrecht.

BIJ12, 2017. Kennisdocument Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*. Versie 1.0. Juli 2017, Utrecht.

BIJ12, 2017. Kennisdocument Ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii*. Versie 1.0. Juli 2017, Utrecht.

Netwerk Groene Bureaus, werkgroep 'Standaarden en protocollen' (2017) Soortinventarisatieprotocollen in het kader van de Wet natuurbescherming, versie juli 2017.

Teunissen & Theunisz, 2021. Verkennend natuuronderzoek herontwikkeling terrein aan de Wetterwille te Drachten. Eco Consult - Groen, Monitoring & Management BV.

Websites

NDFF